

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקיט

ערב שבת קודש
פרשת תצווה / זכור
ח' באדר ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' באדר ה'תשע"ב - ט"ו באדר ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ח' באדר	ה'ל' מלכים ומלחמותיהם פרק י- יב. סיום מחזור ל'	ה'ל' מלכים ומלחמותיהם פרק יב. סיום מחזור עשירי	מ"ע קצא. ר"ד. מל"ת שיא. נח. מ"ע רכא. מל"ת רסג. רסד.
ש"ק	ט' באדר	אז וגוי. כל המצות.. שנת החמה.	אז וגוי. כל המצות.. מה' א-להי ישראל.	הספר הזה שאבאר בו... שזכרנו*. ואני עתה מתחיל בזכרון השרשים... במצות עשה...
א'	י' באדר	מצות עשה. א מצוה ראשונה.. אין לו.	כל אלו החכמים.. בין ראשון בין אחרון..	השרשים**.
ב'	י"א באדר	מצות לא תעשה. א מצוה.. אלו הם.. בין עשה ובין לא תעשה.	ודברים הללו.. שנת החמה.	השרשים**.
ג'	י"ב באדר	וראינו לחלק.. בעזרת ש-די.	מצות עשה. א מצוה ראשונה.. פג להביא.. שמה.	השרשים*.
ד'	י"ג באדר	משוך חסדך וגוי. ספר המדע והוא ספר ראשון.. ה'ל' יסודי התורה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פד להקריב.. קסו לשבות.. קדש.	מ"ע א. מל"ת א. מ"ע ב.
ה'	י"ד באדר	פרק ד-ו.	קסז לשבות.. רמח לדון.. אין לו.	מ"ע ג. ד. ט.
ו'	ט"ו באדר	פרק ז-ט.	מצות לא תעשה. א מצוה ראשונה.. קכב שלא לשבור.. בו.	מל"ת סג. סה. מ"ע קעב.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.03	5.39.1	12.23	11.53	8.58	6.14	5.17	4.55	4.08	ו', ח' באדר
6.04	5.39.9	12.23	11.53	8.58	6.13	5.15	4.54	4.07	ש"ק, ט' באדר
6.05	5.40.6	12.23	11.53	8.57	6.12	5.14	4.53	4.06	א', י' באדר
6.06	5.41.4	12.23	11.53	8.56	6.11	5.13	4.52	4.05	ב', י"א באדר
6.06	5.42.1	12.22	11.52	8.55	6.09	5.12	4.51	4.04	ג', י"ב באדר
6.07	5.42.9	12.22	11.52	8.55	6.08	5.11	4.49	4.02	ד', י"ג באדר
6.08	5.43.6	12.22	11.52	8.54	6.07	5.09	4.48	4.01	ה', י"ד באדר
6.08	5.44.3	12.22	11.52	8.53	6.06	5.08	4.47	4.00	ו', ט"ו באדר

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שהגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסיודרו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
5:02	6:15	5:17	6:17	5:08	6:16	5:20	6:18	5:07	6:20
5:07	6:20	5:22	6:22	5:13	6:21	5:25	6:23	5:07	6:20

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

מי שאחרית וראשית שלו משווה עליון ותחתון

כיצד לשלב בין שני הפירושים בשמו של "אחשורוש" – מלך רשע מצד אחד והקב"ה ש"אחרית וראשית שלו" מצד שני? • המציאות הגשמית בטלה לגמרי לתכליתה האמיתית • מה משמעות "המולך מהודו ועד כוש", וכיצד זה קשור לחטאם של בני ישראל דווקא בסמיכות לגאולתם מגלות בבל? • מחסידים תובעים לפעול ולחבר "הודו" עם "כוש" באותה מידה של חביבות ומסירת נפש • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בנוגע לקריאת המגילה – איתא במשנה:¹ "מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר כולה, ר' יהודה אומר מאיש יהודי, רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה". ובגמרא:² "וכלן מקרא אחד דרשו, ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף³ (על תוקף הקפיד להזכיר), מאן דאמר כולה, תוקפו של אחשורוש (ומתחילתה היא מדברת בתוקפו עד סופה), ומאן דאמר מאיש יהודי, תוקפו של מרדכי וכו'". וכיון שההלכה היא שחייבים לקרוא את המגילה כולה,⁴ מוכח, שצריכים להזכיר "תוקפו של אחשורוש".

ב. ויובן בהקדם ב' הפירושים ב"אחשורוש": במאורי אור⁵ איתא (בשם המדרש) ש"אחשורוש" קאי על הקב"ה, "שאחרית וראשית שלו".

1 מגילה פ"ב מ"ג.
2 שם יט, א (ובפרש"י).
3 אסתר ט, כט.
4 רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג. טושו"ע או"ח סתר"צ ס"ג.

(5) פל"ה (מה, א). רפל"ז (מז, א).
(6) ע' א אות קפכ. וראה בהנסמן לעיל בהמאמר (ע' 20) הערה 45.

המצוות נעשה על-ידי הגוף (שהרי גם לימוד התורה צריך להיות בדיבור, ועקימת שפתיו הוי מעשה¹², ועל אחת כמה וכמה מצוות מעשיות (ממש), הנה גם הגוף מתברר ומזדכך כו'.

ד. ועל-פי זה יש לבאר הקשר והשייכות של ב' הפירושים ב"אחשורוש":

"אחשורוש" – קאי אמנם על אחשורוש כפשוטו, מלך מדי ופרס;

אבל, כיון שכל מציאותו של אחשורוש היא שעל-ידו היה הנס דפורים, ועל-ידו היתוספה מצוה מדרבנן, שעל זה אמרו חז"ל¹³ חביבין וחמורין עלי דברי סופרים כו',

– [ולהעיר מדברי הגמרא¹⁴ "מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת", ומבואר בחסידות¹⁵ "ההפרש בין בחינת ספר לבחינת אגרת . . ממה שאנו רואים שהספר הוא נצחי . . אך האגרת אינו נכתב אלא לפי שעה בלבד ולא להתקיים כלל כי הרי אחר קריאתו את האגרת יקחנו וישרפנו או משליכו ואין צריך לו עוד לעולם כו'"], והמגילה – אף שנקראת בשם "אגרת", נקראת גם בשם "ספר", כפי שלמדים ממה שכתוב¹⁶ "כתוב זאת זכרון בספר", "בספר מה שכתוב במגילה"¹⁷].

לכן, שייך שפיר לומר ש"אחשורוש" – שכל מציאותו היא שעל-ידו היה הנס דפורים – הוא מי שאחרית וראשית שלו.

וזהו תוכן עניין הזכרת "תוקפו של אחשורוש" – כי, גם לפירוש אחשורוש כפשוטו, מלך מדי ופרס, מתגלה ומתבטא על-ידו "תוקפו של אחשורוש", שאחרית וראשית שלו.

ז. וזהו מה שכתוב¹⁸ "הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש" – כי מכיוון שאחשורוש הוא "מי שאחרית וראשית שלו", לכן הוא "מולך מהודו ועד

ובמדרש⁷ איתא "כל מקום שנאמר במגילה, זו למלך אחשורוש, במלך אחשורוש (כפשוטו, מלך מדי ופרס) הכתוב מדבר, וכל מקום שנאמר למלך סתם, משמש קודש (וחול)", היינו, שקאי (לפעמים) על הקב"ה, "מלכו של עולם"⁸.

וב' פירושים אלו – אם אחשורוש קאי על הקב"ה או להבדיל על מלך מדי ופרס – לא זו בלבד שאינם סותרים זה לזה, אלא מתאימים ותלויים זה בזה, כדלקמן.

ג. ובהקדמה – שכאשר הקב"ה בוחר בדבר מסויים למלא שליחות שלו, אזי הדבר (שעל-ידו מתמלאת השליחות) טפל ובטל לשליחות, וגם כאשר מציאות הדבר בעולם הזה היא במדה גדולה יותר מהשליחות שמתבצעת על-ידה, מכל מקום, טפלה ובטלה היא לשליחות.

– ועל דרך שמצינו בהלכות שבת לעניין מלאכת הוצאה, ש"המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי (שיש בו שיעור), פטור אף על הכלי, שהכלי טפלה לו"⁹, והיינו, שעם היות הכלי גדול יותר מהאוכלין שבו, מכל מקום, כיון שכוונתו בהוצאת הכלי היא בשביל האוכלין, והכלי הוא משמש לאוכל, אזי הכלי טפל לאוכלין. ועל דרך זה מצינו בהלכות ברכות הנהנין, שהברכה על העיקר פוטרת את הטפל, גם כאשר הטפל גדול בכמות יותר מן העיקר, כיון שאצל האדם האוכלו נחשב הוא לטפל¹⁰. ואם הדברים אמורים בענייני העולם, על אחת כמה וכמה בענייני רשות וחול המשמשים לענייני קדושה, שהם טפלים ובטלים אל הקדושה. –

ועד שכל מציאותה היא – השליחות,

ולכן, המעלה שישנה בשליחות, נעשית גם בדבר שעל-ידו מתמלאת השליחות (שכל מציאותו היא השליחות) – על דרך המבואר בתניא¹¹ לעניין ברור וזיכך הגוף, שכיון שלימוד התורה וקיום

(12) סנהדרין סה, א.

(13) ראה שם פח, ב (במשנה). ירושלמי שם פי"א ה"ד. ועוד.

(14) מגילה יט, סע"א.

(15) תו"א מג"א קיט, א.

(16) בשלח יז, יד.

(17) מגילה ז, א.

(18) אסתר א, א.

(7) אסתר פ"ג, י"ד.

(8) יל"ש אסתר רמז תתרנז (בתלתו).

(9) שבת צג, סע"ב (במשנה). רמב"ם הל' שבת ספ"ח.

(10) ברכות מד, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ג ה"ה. טושו"ע ודה"ז או"ח סק"ב. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ג.

(11) פל"ז.

כוש":

"הודו" ו"כוש" הם ב' הפכים, כי: "כוש" – מלשון שחרות, כמו שכתוב "כי אשה כושית לקח"¹⁹, "היהפוך כושי עורו"²⁰ – מורה על דרגא תחתונה כו'. ו"הודו" – מלשון הודאה, למעלה מטעם ודעת – מורה על דרגא נעלית בקדושה. ואחשורוש הוא "המולך מהודו ועד כוש", כי אחשורוש "שאחרית וראשית שלו" קאי על דרגא שלמעלה מהשתלשלות, ששם אין הגבלות של אחרית וראשית (מטה ומעלה), ועל דרך מה

– נהנו מסעודתו של אותו רשע²⁵, בחינת כוש. ומצד זה גרמו נתינת כוח ללעומת-זה – שהרי החיות והיניקה שנמשכת ללעומת-זה היא באמצעות בני-ישראל²⁶ – שאחשורוש (כפשוטו) המולך מהודו ועד כוש, גזר גזירה על בני-ישראל. אמנם, על-ידי זה שעמדו כל השנה כולה במסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, מסירת נפש מצד עצם הנשמה שלמעלה מהכוחות הגלויים שבהם שייכת ההתחלקות של הודו וכוש – הגיעו בבחינת אחשורוש שאחרית וראשית שלו,

אצל בני-ישראל יש עניין ההודאה והביטול לאלקות, וביחד עם זה, יש להם גם כוח הבחירה, לבחור בהיפך ח"ו, בחינת כוש

בחינה שלמעלה מהשתלשלות, שאחרית וראשית בהשוואה, ועל-ידי זה נעשה ביטול הגזירה.

שכתוב²¹ "אני ראשון ואני אחרון", שראשון ואחרון בהשוואה, ולכן הוא המולך מהודו ועד כוש, מעומק רום עד עומק שפלות²².

ז. ועניין זה מתבטא גם בעבודה של פורים – שהיא באופן ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"²⁷: "ארור המן" – קאי על העבודה ד"סור מרע", ו"ברוך מרדכי" – קאי על העבודה ד"עשה טוב". והנה, אף שהעבודה ב"עשה טוב" ("ברוך מרדכי") היא נעימה וחביבה יותר מאשר העבודה ב"סור מרע" ("ארור המן"), שהרי בעבודה ב"סור מרע" צריכים להתעסק עם הרע, וכל המתאבק עם מנוול מתנוול גם כן²⁸ – מכל מקום, נעשית העבודה של "סור מרע" באותה נעימות וחביבות כמו העבודה ב"עשה טוב" ("לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"), כיון שאינו מתחשב עם עצמו (ה"געשמאק" שלו), אלא עומד בתנועה של מסירת נפש לבעל הרצון, שהוא למעלה מהגדרים

ו. וב' עניינים אלה (ראשית ואחרית, הודו וכוש) ישנם גם אצל בני-ישראל שעליהם נאמר²³ "בנים אתם להוי' אלקיכם" – שיש בהם עניין ההודאה והביטול לאלקות, וביחד עם זה, יש להם גם כוח הבחירה [שנלקח מהבחירה שבעצמותו יתברך²⁴, ולכן ניתן רק לבני-ישראל, להיותם מושרשים בעצמות שבוחר בישראל עמו] לבחור בהיפך ח"ו, בחינת כוש.

והנה, בזמן שלפני פורים ערבבו בני-ישראל ב' העניינים של הודו וכוש: מחד גיסא – היה זה הזמן שקודם ובסמיכות לגאולה (מגלות בבל), בחינת הודו, ולאידך גיסא

25) מגילה יב, א.

26) ראה תניא אגה"ת פ"ו. ובכ"מ.

27) מגילה ז, ב. וראה גם שיחת פורים דאשתקד סכ"ז ואילך (תורת מנחם – התוועדויות ח"ה ס"ע 45 ואילך), ובהנסמן שם.

28) ראה תניא ספכ"ח.

19) בהעלותך יב, א.

20) ירמ' כג, כג.

21) ישע' מד, ו.

22) ראה גם אוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ) ע' ג ואילך.

23) פ' ראה יד, א.

24) ראה לקו"ת אמור לה, ב.

ועלידי ההתעסקות בב' הקצוות יחדיו, ממהרים וממשיכים ביאת משיח - ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"²⁹ - החל מביאת משיח הפרטי³⁰, אצל כל אחד ואחד בענייניו הפרטיים, ובמילא גם ביאת משיח לכל ישראל, ולכל העולם כולו.

(משיחת פורים ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ת, עמ' 31-27)

דהודו וכוש, ובמילא, עושה כל מה שדורש בעל הרצון באותה נעמיות וחביבות.

ח. וזהו גם מה שכ"ק מו"ח אדמו"ר תבע מכל אחד מאתנו - ב' קצוות:

מחד גיסא - להיות מונחים ושקועים ("ליגן") בלימוד התורה, גליא דתורה ונסתר דתורה, תורת החסידות, רזין ורזין דרזין - שזהו עומק רום, ובה בשעה - להשפיע על יהודי ולעוררו על שמירת שבת, טהרת המשפחה באופן הכי פשוט, ולדבר עם ילד יהודי שאינו יודע מאומה אודות יהדות, לקרבו ליהדות.

(29) ש"ה"ש ב, ט. וראה שהש"ר פ"ב, ח (ב).
(30) ראה תניא אגה"ק ס"ד.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'
ישירות הביתה באמצעות הדואר
מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

'תוקף מרדכי' מבטל את ההעלם ומביא אלוקות ("גאולה") לעולם

מביא גאולה לעולם - כיצד?

יש משנה מפורשת שבה מוזכר עניין הגאולה: "הא למדת, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות פ"ו, ו).

[. . .] והביאור בזה . . . בפנימיות העניינים:

"עולם" הוא מלשון העלם והסתר, היינו שמציאות האלוקות היא בהעלם והסתר, שהרי במציאות העולם לא רואים אלוקות בגלוי . . . ומובן, שמעמד ומצב זה הוא עניין של גלות.

וזהו "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" - היינו שכאשר לימוד התורה שלו הוא באופן שניכר שזוהי תורתו של הקב"ה, "בשם אומרו", הרי הוא ממשיך אלוקות בעולם, ועל-ידי זה "מביא גאולה לעולם" - תמורת הגלות דהעלם והסתר העולם.

וממשיך במשנה "שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי":

"אסתר" מרמז על העלם והסתר דאלוקות במציאות העולם, כמאמר רז"ל "אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". ו"מרדכי" קאי על כל אחד ואחת מישראל - "עם מרדכי", מכיוון שהנהגתו היא בדוגמת הנהגתו של מרדכי, אשר "לא יכרע ולא ישתחוה".

וזהו מה שכתוב "ותאמר אסתר למלך (מלכו של עולם שאחרית וראשית שלו) בשם מרדכי" - שעל-ידי עבודתם של בני-ישראל "עם מרדכי", שעומדים על כל עניני התורה ומצוותיה בתוקף המתאים ד"לא יכרע ולא ישתחוה", מתבטל ההעלם וההסתר שבמציאות העולם, ונמשך גילוי אלוקות - "מלכו של עולם" - בעולם כולו.

והדיוק הוא - "ותאמר אסתר למלך גו'", היינו שההסתר גופא [אומר למלך מלכו של עולם] נהפך לקדושה, ועל-ידי זה נפעל העניין דיתרון האור מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות.

הביאור בקושייתו של ה"בן עשר למשנה" - מכיוון שכבר אמר דבר בשם אומרו כמה פעמים - מדוע עדיין לא נגאלו כל בני-ישראל מהגלות, הרי "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם":

מכיוון שהתנא מביא ראייה לדבר "שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי", הרי ביודעו את פרטי הדברים בקשר לגאולת פורים, סרה קושייתו:

לכל לראש - הרי מאז ש"ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" עד לעניין הגאולה, לקח משך זמן רב, כי המאורע ד"ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" היה משך זמן רב לפני גזירת המן, וגאולת פורים הייתה ריבוי זמן לאחרי זה - כאשר קראו ב"ספר הזיכרונות" וימצא כתוב כך וכך, וכתוצאה מזה השתלשלו העניינים עד לגאולת פורים.

ועוד - וגם זה עיקר: גאולת פורים לא הייתה גאולה אמיתית ושלמה, שהרי גם לאחרי גאולת פורים - "אכתי עבדי אחשוורוש אנן".

(התוועדויות ה'תשמ"ג כרך ד, עמ' 1782-1793)

שמחת פורים

תגובת הרבי על פעילות פורים שנעשתה עם אסירים בכלא מעשיהו

- התבטאות נדירה של הרבי על בחור שנשאר לשבות עם חיילים יהודים בהמשך ל"מבצע פורים" • על החסיד שנרדם, ותגובת הרבי על חציה השני של התוועדות פורים תשי"ג... • כיצד למדים מפורים על כוחה של אישה יהודיה, ועל איזה פרסום בעלון פורים כתב הרבי: נכון במאוד מאוד...

תומכי תמימים במונטריאול ('לקוטי סיפורי התוועדות' גרינגלאס, חז"ק, עמ' 641):
בודאי ישתדלו לנצל ימי הפורים לא רק בד' אמות של הישיבה אלא גם בחוצה וכציווי המוחלט יפוצו מעינותיך חוצה.
בברכה לבשורות טובות ולפורים שמח.

לחיים – ממרחקים

אחד מתלמידי התמימים בניו יורק נסע בפורים תשכ"ו לבסיס צבאי בוורג'יניה, לזכות את החיילים היהודים שם במצוות פורים. באותה שנה חל חג פורים ביום חמישי, והבחור נתבקש על-ידם להישאר שם גם לשבת. הוא נענה לבקשה ונשאר.

בהתוועדות שהתקיימה באותה שבת ביקש הרבי שכל מי שאינו נוכח כעת בהתוועדות, אך קרוביו או חבריו נמצאים, שיאמרו לחיים בשבילי. סבו של הבחור אמר 'לחיים' בשביל נכדו והתבטא: "שנסע לשבת". הרבי הגיב: "הוא לא נסע לשבת, השבת נסעה עמו" ('תשורה' ויכנין, ח' אדר תשנ"ט, עמ' כג).

לנצל ימי הפורים

באיגרת משנת תשל"ג (נדפס באגרות קודש כרך כח עמ' ררז) כתב הרבי לסגן גונדר א' אברהמי, מנהל כלא מעשיהו ברמלה:

נהנתי לקבל מכתבו עליידי הרב [=יעקב] רייניץ שי' מצעירי אגודת חב"ד בקשר לשמחת פורים במחנה "מעשיהו"[1], ואתו הסליחה שלא נענית קודם לכן, עקב הטרדות הרבות.

ויהי רצון שהבית שבהשגחה העליונה מר מנהל בו, ייהפך מבית הסוהר כפשוטו לבית סהר (סיהרא, הירח) שתפקידו להאיר על הארץ, היינו שכל הנכנס לבית זה באיזה מצב שיהיה, יצא מתוכו במצב של ירח במילואו להאיר על הארץ, עליידי היותו דוגמא חיה לחיים הראויים לשמם בכלל, ולחיים בארצנו הק[דושה] בפרט, ארץ אשר תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. והרי זה תלוי בעיקר בתוכניות מתאימות באופן הנהלת המחנה וכו' וכו' וזכות הרבים מסייעת.

בכבוד ובברכת הצלחה בכלל האמור.
[ראוי לשים לב שהרבי בוחר בביטוי "מחנה" ולא "בית כלא"].
בי"א אדר ב' תשי"ז כתב הרבי למשפיע ישיבת

עד דלא ידע...

תפילין, התבטא במהלך התוועדות (שיחות קודש תשכ"ח כרך א' עמ' 439):

מכיון שהנני מתעסק בלהט בתפילין ("מבצע תפילין") היו ששאלו כיצד אקשר זאת לפורים. השבתי שלצורך כך אין לחפש "פורים תורה", מכיון שהדברים מפורשים (בדפוס) בגמרא עתיקת יומין ("אן אַלטע גמרא") ששמה מגילה, המצטטת פסוק ממגילת אסתר ("ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר") ומפרשת "ויקר – אלו תפילין".

אחריות הנשים

המענה הבא (תשורה זלמנוב, עמ' 4) נכתב לשליחה הרבנית רחל אלטיין, שכתבה לרבי על קשיים בשליחותם בברונקס, וכן על קושי בעריכת החלק האנגלי של העיתון "די אידישע היים". וזה היה מענה הרבי:

אזכיר עונד[הפ[עם] ע[ל]הצ[יון] להנ[זכר]ל[עיל] והזמ[ן]ג[רמא] אדר – ומנקודותיו והוראותיו השם ע[ל]פ[י] תורה: מגלת אסתר (ואף ש'מאמר מרדכי אסתר עושה" – כמובן) גם לא "מגלת אסתר ומרדכי".

וע[ל]ד[ר]ך הצחות: D.Y.H. ה[ר]י[ז]ה[ל] לא ע[ל]ש[ם] מרדכי ש[י] =שם בעלה. הכוונה ככל הנראה לחלקה ואחריותה בעתון נשי ובנות חב"ד הנ"ל].

משלוחי מנות בעידוד הרבי

סיפר הרה"ח הרה"ת ר' אהרן זאקאן ז"ל ('זכרונות אהרן', תשורה נפרסטק בדר"ח מרחשון תשס"ז):

בשנת תשל"ב, עורר הרבי לזכות יהודים במצוות פורים. החלטתי אפוא, להתעסק בכך בצורה רחבת היקף ולארגן מבצע "משלוח מנות" (רעיון זה למדתי מהרה"ח ר' בערל ש' שם-טוב, השליח בדטרויט, שעשה כן בעירו בשנה שעברה). לפני פורים הייתי שולח מכתבים באמצעות "אגודת המחנכים" (שהקמתי באותה תקופה) לכל תלמודי תורה ומוסדות יהודים בכל רחבי ניו-יורק, והם היו מזמינים ממני את הכמות שנגזקו

לקראת פורים תשי"ג היה רצון קודשו של הרבי שהחסידי רבי אליהו עקיבא ליפסקר יבוא ל-770. הלה התגורר בטורונטו, ושלטונות קנדה סירבו לתת לו רישיון יציאה, מכיוון שעדיין לא היתה לו אזרחות.

ר' אליהו עקיבא זה זכה לסייע לרבנית חנה ע"ה, אם הרבי, בעת צאתה מרוסיה. לאחר זמן סיפר לו הרב חודוקוב (בטלפון) את מה שסיפר הרבי לו, כי כאשר שמעה הרבנית על הקשיים שלו בהשגת הרישיון, התבטאה: "ברוסיה הוא ידע כיצד להסתדר עם בעיות הגבול וכאן בטורונטו אינו יכול להסתדר!?!".

העניין נפתר לאחר שהרב חודוקוב שיגר מכתב מיוחד שהרב ליפסקר זקוק להשתלמות רוחנית הניתנת עליידי הרבי וכו', ובעקבות זאת אפשרו השלטונות את נסיעתו.

בהתוועדות פורים הורה הרבי: "ליפסקר, שיאמר לחיים", ונתנו לו כוסית קטנה. הרבי סימן שיאמר על כוס גדולה ואחר-כך הורה לו עוד כמה פעמים לומר 'לחיים'. בסופו של דבר נפלה עליו תרדמה.

בהמשך ההתוועדות שאל הרבי: היכן ליפסקר מטורונטו? והשיבו כי הוא נרדם, הרבי הגיב: "תבוא עליו ברכה..."

בלילה שלאחר-מכן נכנס ליפסקר ל'יחידות', והרבי ביקש ממנו שכשיחזור לטורונטו ימסור ממה שדובר כאן (בעת ההתוועדות). הרב ליפסקר אמר לרבי כי מה שדובר עד חצות הלילה הוא יודע, אבל את ההמשך לא. הרבי סימן בתנועת ביטול בידו הקדושה ואמר: "אחרי חצות הלילה הדברים היו הרבה יותר טובים" ("נאך האַלבע נאַכט האָט זיך גערעדט אַסאַך בעסער"). (עפ"י תשורה הנ"ל עמ' כב, והשווה לשמע און (מהדורת תש"נ) עמ' שפו).

'מבצע' מפורש

בראשית התקופה שהרבי עורר אודות 'מבצע

11,000 חבילות משלוח מנות.
בשנה השלישית ענה הרבי על הפתק שכתבתי
לפני פורים:

נת[קבל] ות[שואות] ח[ן] ויה[י] ר[צון] שיהא
בהצלחה רבה וזכות הרבים מסייעתם, אזכיר ע[ל]
הצ[יון].

בתגובה למה שכתבתי בפתק "שיותר קשה
בשנה זו", הקיף הרבי בעיגול מילים אלה וכתב:
! ? הרי אדרבה צ[ריך] ל[היות] בשטורעם גדול!
אזכיר ע[ל] הצ[יון].

לאחר מכן, כאשר הכנסתי את הדו"ח מפעילות
השנה ההיא ענה הרבי: "ות[שואת] ח[ן] על
הבשורות טובות, ויה[י] ר[צון] שיהי[ו] פירות
טובות במשך כל השנה כולה".

במשך השנים התפשט הרעיון גם מחוץ לניו
יורק, כמו בניו ג'רסי, קונטיקט ועוד. בנוסף היינו
שולחים ליהודים הנמצאים בבתי־רפואה, ועם
הזמן החלו בתי ספר רבים לארגן חבילות משלוחי־
מנות בעצמם, ואנחנו היינו מספקים להם רק את
העלונים שהם שילבו בתוך החבילות. המשכתי כך
מידי שנה בשנה עד שנת תשל"ח, שאז נטל צא"ח
המרכזית בניו־יורק את ארגון משלוחי־המנות על
עצמו.

לה. הייתי מכין חבילות חבילות, ובכל חבילה
הייתי מכניס גיליון אודות פורים ומצוות החג,
בצורה שהיה אפשר לקרא בו כשהוא עדיין בתוך
הפלסטיק.

לכל ההוצאות שהיו כרוכות בכך היתה
השתתפות של ה"מרכז לענייני חינוך", ששילם את
הציי, ואילו אני הייתי דואג לשאר.

בשנה השנייה העיר לי הרבי במענה כדלהלן:
בשנה זו – פורים ביום א' ובטח יש שינויים
בב[ית] הספ[ר] בקשר לזה.

ועל הדו"ח כתב הרבי:

ות[שואת] ח[ן] בעד הבשונ[רות] ט[ובות] ובודאי
ינצלו מוצ[אי] ש[בת] ק[ודש] ויום א' בוקר.

בשנה ההיא החלטתי להוסיף על המכתבים
ששלחתי למוסדות החינוך לפני פורים, גם על
האפשרות לקבל מצות שמורה של עבודת יד לחג
הפסח. במענה על הדו"ח שכתבתי על כך, ענה
הרבי:

נכון במאד מאד שכ[תב] זאת, ובפרט ע[ל] פ[י]
מ[ה] שכ[ותב] אד[מו"ר] ה[ז]ק[ן] בשו[ן] לחו[ן] ע[רוך]
ס[ימן] תכ"ט.

[=נראה שהכוונה לנאמר שם בסעיף א':
"שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח"].

באותה שנה שלחנו ל-100 מוסדות, למעלה מ

פרשת זכור

זכור את אשר עשה לך עמלק

חסידיים הראשונים אמרו: מדוע נאמר "לך" ולא "לכם"? כי אין עמלק יכול לפגוע אלא במי שחי לעצמו ואינו מעורב עם חסידיים...

(מפי השמועה)

מחיית עמלק

על אחד מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן מסופר, שקודם התקרבותו לחסידות הבחין פעם אחת בעת קריאת פרשת זכור בחסידי שפניו הביעו סלידה עמוקה מעמלק. לאחר הקריאה ניגש אליו ושאל: "ר' יהודי, מה עשה לך עמלק שאתה שונא אותו כל-כך?". השיב הלה, שהיה מהחסידיים הנועדים: אם רצונך לדעת, בוא איתי לרבי שלי ושם תקבל את המענה.

(מפי השמועה)

אשר קרך בדרך (דברים כה, יח)

פרשת עמלק נזכרת בתורה פעמיים – "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" (בשלח יז), "זכור את אשר עשה לך עמלק".

אומר על כך הרבי הרי"צ:

העמלק מרפידים משפיע על יהודי שלא להקפיד בקיום המצוות, "שרפו ידיהם מדברי תורה" (מכילתא); ואילו העמלק של פרשת תצט מקרר אותו מכל דבר שבקדושה. לכן מצינו שבשבת פרשת זכור קוריאין "זכור את אשר עשה לך עמלק", ולאחר מכן, בפורים, קוריאין "ויבא עמלק" (אף שלכאורה היה הסדר צריך להיות הפוך), שכן בראש וראשונה מקרר עמלק את האדם מכל דבר שבקדושה, ועל-ידי כך מביא אותו למצב של "רפו ידיהם מדברי תורה".

(ספר השיחות תש"ד עמ' 74)

ויזנב בך כל הנחשלים אחריו (דברים כה, יח)

חותך מילות וזורק כלפי מעלה (רש"י)

קליפת עמלק מסתירה על האותיות 'ה' של שם הוי', ככתוב (בשלח יז) "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק"; ואילו מצוות מילה מגלה אותיות אלו, כנרמז בתיבת "מילה" – מל יה. משום כך התנגד עמלק למצוות מילה דוקא.

(אור התורה דברים עמ' תתרכד)

פרשת תצווה

ואתה תצוה את בני־ישראל ויקחו אליך (כז,ב)

הדלקת המנורה במשכן ובבית־המקדש מבטאת את כללות עבודת ה' – להדליק את 'נר ה' נשמת אדם' על־ידי 'נר מצווה ותורה אור'. כאשר הנשמה תאיר באורה האמיתי, גם הגוף יאיר, ובסופו של דבר יהיה אור בכל העולם.

הכוח לזה בא ממשה רבנו – 'ואתה תצווה'. כאשר עצמיותו של משה ('אתה') מתחברת ('תצווה') מלשון צוותא וחבור) עם בני־ישראל, ביכולתם לעשות מדבר גשמי, דוגמת שמן זית, אור רוחני. ומאחר שבכל יהודי יש ניצוץ של משה רבנו, מורה הכתוב לכל אחד ואחד מישראל 'לצוות', היינו לקשר ולחבר, עוד ועוד מבני־ישראל, שגם הם 'ייקחו' דברים גשמיים ויביאו אותם 'אליך', אל הקדושה.

(שבת פרשת תצווה ה'תנש"א. התוועדות תנש"א כרך ב, עמ' 316)

שמן זית זך (כז,ב)

הזית הוא מר, כמאמר רז"ל (עירובין יח), "יהיו מזונותיי מרורין כזית", והוא רומז לבחינת החושך והמרירות שמצד הסטרא־אחרא. לכן הזית משכח לימוד של שבעים שנה (הוריות יג), כי השכחה היא מעולם הקליפות.

ועל־ידי כתישת הזית, דהיינו, אתכפיא סטרא־אחרא, מתגלה השמן, בחינת החכמה; היינו ההתבטלות לאלוקות (כי חכמה עניינה ביטול, שהרי תיבת חכמה היא גם: כח מ"ה – ביטול).

(תורה־אור דף פא עמ' ב'ג)

להעלות נר תמיד (כז,ב)

מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה (רש"י)

המנורה רומזת לישראל, כמובא במדרש (ילקוט־שמעוני זכריה ד). הכוהן, המדליק את המנורה, היינו מי שחננו ה' ובחר בו לשרת לפניו בקודש – חייב להשתדל להדליק את 'נר ה' נשמת אדם' של מכריו ומיודעיו, ולחזור ולהדליקו עד ששלהבת י"ה של אור התורה והמצוות תהיה עולה בהם מאליה, ולא יזדקקו עוד למוכיח ולמעורר.

שיעור זמן ההדלקה הוא – "עד בוקר", זה העולם הבא שכולו בוקר (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א).

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 676)

ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התמים (כה,ל)

את האורים ואת התומים: הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החושן... ובמקדש שני היה החושן... אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט (רש"י)

זאת אומרת שגוף החושן היה קיים גם בבית שני, אלא שנחסר עניין המשפט שבו, היינו פעולתו בעולם (שעל־ידו נשפטים בני־ישראל והעולם).

הדבר עולה בקנה אחד עם הנאמר בתורת החסידות, שהיתרון והעילוי העיקרי שהיה במקדש הראשון על המקדש השני לא היה במדרגת גילוי האלקות שבמקדש עצמו, אלא בהמשכת גילוי זה גם בגבולין: בבית הראשון נמשך גילוי זה גם מחוץ למקדש עצמו, בגבולין, מה שאין כן בבית השני.

(138 י'מע, אי קלח תוחיש יטוקל)

ועשית ציץ... ושמת אותו על פתיל תכלת (כה, לו-לז)

ציץ מכפר על עזות פנים (זבחים פח)

כתוב בספר אורחות צדיקים (שער הבושת), ש"אם יתבייש האדם בגלוי ובסתר לפני השם יתברך לבד, אין מעלה למעלה מזאת". אך מה שהאדם אינו מתבייש מפני השם יתברך, אלא הוא בבחינת עז פנים, זהו מפני שבעיניו השם יתברך רחוק ממנו.

זהו שרמז הכתוב: "ועשית ציץ" – "ציץ" הוא מלשון ראייה (כמו "מציץ מן החרכים"), היינו העבודה של הסתכלות כלפי מעלה, ועלידי כך יתבייש מהשם יתברך, "ושמת אותו על פתיל תכלת" – עלידי הסתכלות זו יגיע לבחינת בושת (יראה עילאה) הנרמזת ב'תכלת', כאמור בזוהר ש'תכלת' רומזת לבחינת יראה.

(אור-התורה שמות, כרך ה' עמ' א'תשנו)

את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים

(כט, לט)

חסידים ראשונים הסבירו את שני ה'תמידים' בעבודת האדם לקונו. וכך אמרו: ה'תמיד' של שחר הוא – "שיויתי ה' לנגדי תמיד"; וה'תמיד' של בין הערבים הוא – "וחטאתי נגדי תמיד"...

כלומר, תחילת עבודת האדם בבוקר היא לזכור שהוא עומד לפני ה' ("שיויתי ה' לנגדי תמיד"), וממילא יקום בזריזות לעבודת הבורא, כאמור בשולחן-ערוך אורח-חיים בתחילתו; ועבודת הלילה היא קריאת שמע שעל המיטה, שאז על האדם לעשות חשבון צדק על מעשיו במשך היום אשר לא היו כדבעי – "וחטאתי נגדי תמיד".

(מפי הרה"ח ר' שמחה גורודצקי)

ועשית מזבח מקטר קטורת (לא)

למה נאמרה פרשת מזבח הפנימי בסוף פרשת תצווה ולא עם שאר כלי המשכן ובכללם המזבח החיצון, בפרשה הקודמת?

כי יש הבדל מהותי בין עבודת ה' במשכן בכלל והקרבת הקרבנות במזבח החיצון במיוחד, ובין הקטרת הקטורת במזבח הפנימי:

התוכן הפנימי של מעשה הקרבנות הוא התקרבות היהודי אל הקב"ה, התקרבות שבה נפשו הבהמית (ה'בהמה' שבקרב) עולה אל הקדושה. כאן דיי במידה מסוימת של התקרבות (אדם לא מצווה להיות מלאך...). אבל הקטורת עניינה התקשרות ("בחד קטירא אתקטירנא") והתאחדות של עצם הנשמה עם הקב"ה – דרגה שהיא סיום ושלמות עבודת המשכן, ולכן נאמרה פרשה זו, בסוף כל עניין המשכן וכליו.

(משיחת שבת פרשת תצווה ה'תנש"א. התוועדות תנש"א כרך ב, עמ' 322)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת תצוה

ט' באדר, פרשת זכור

סיום הקריאה (בו)⁴ ואומרים חצייקדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת תצא: "זכור..."⁵.

לדעה הנפוצה של הפוסקים העיקריים, [קריאת] פרשת זכור היא מן התורה.⁶ לכמה פוסקים גם נשים חייבות בשמיעתה, וכפי שנהגו נשי ישראל [בדורותינו] לבוא לבית הכנסת לשמיעת פרשת זכור.⁷

כתב כ"ק אדמו"ר: "בקריאת פרשת זכור (ופרשת תצא) - וכן בקריאת פורים (ופרשת בשלח): "זכר עמלק" בצירי או בסגול - יש בזה מנהגים שונים, ולא שמעתי הוראה בזה. לכאורה נכון לקרות שניהם, ובפרשת זכור (ופרשת תצא) להקדים 'זְכָר' (צירי-סגול) ואחר-כך 'זְכָר' (סגול-סגול), ובקריאת פורים (ופרשת בשלח) להקדים 'זְכָר' (סגול-סגול) ואחר-כך 'זְכָר' (צירי-סגול)."⁸

יום בוא כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לדור בקביעות בארה"ב (בשנת ה'ש"ת).

"יש לנצל יום סגולה זה... להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה בכלל, והפצת המעיינות חוצה בפרט, בכל מקום ומקום, בכל קצווי תבל... באופן של הוספה משנה לשנה..."¹

קריאת התורה: רצוי לגלול את ספר-התורה השני לפרשת זכור (דברים כה, יז"ט) לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'.²

שחרית³: מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. מניחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד

(1) משיחת ט' אדר ה'תשנ"ג, סה"ש תשנ"ג ח"א עמ' 332. וראה גם בסה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 544, תנש"א ח"א עמ' 361, ו'התנוועדיות' תשמ"ה ח"ב עמ' 1321 (לא מצאתי מאומה על יום זה בס' 'שערי המועדים - חודש אדר', ובוודאי ישלימו במהדורות הבעל"ט).

(2) לוח דבר-בעתו (ע"פ הנפקס בס' קמד ס"ג שאין גוללן ס"ת בציבור, וע"ש בבי"ד ד'ה וכתב המרכז).

(3) אין נוהרים מאכילה קודם שחרית, כמנהגנו כל ימות השנה, על-אף שי"א (נטעי גבריאל הל' פורים פי"ט ס"ט) שאין לאכול אז יותר משיעור טעימה. והטעם, שאף שבשמיעת פ' זכור מקיימים היום מ"ע דאורייתא כפסק אדה"ז, הרי גם במ"ע מה"ת אפשר לאכול כשאין חשש שישכח לקיים המצוה (ראה הנסמן בפסקי תשובות ס' רלה אותיות ח"ג), וכיוון שאנו שומעים זאת במניין קבוע שרגילים להתפלל בו, אין חשש שישכח. ומה שאין טועמין קודם "מצוה חביבה", אין זה שייך למצות מחיית עמלק, כמ"ש בכף החיים (תרפ"ה ס"ק כט) שאין מברכים על השחתה, אפילו של אוה"ע. ובפרט אם נאמר שמצוה זו מקיימים גם בהזכרת מעשה עמלק בכל יום (שערי המועדים, פורים, ס'י מרומ" - ה"ז מצוה שבכל יום, ואין בה חביבות (הרב שבתי שי' פרידמן, צפת ת"ו).

(4) שערי-אפרים שער י סי"ב.

(5) לוח כולל-חב"ד.

(6) שו"ע אדה"ז סי' רפב ס"ז [הכוונה רק לעצם עניין הקריאה בציבור, אך פרטי הקריאה - בשבת זו דווקא וכו' הם מדרבנן, ראה סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 341 הע' 3 ובשוה"ג]. וראה בהנסמן באנציקלופדיה תלמודית כרך ב עמ' קסו, ערך 'ארבע פרשיות' הערה 59 - שיחת ש"פ זכור תשמ"א, הנחת הת' ס"א. וראה 'התנוועדיות' תשד"מ ח"ב עמ' 1188. תשמ"ט ח"ב עמ' 443.

(7) משיחת פ' זכור תשמ"ג. לשונות שונים בשיחות הרבי וכו' בנדון הובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' [להלן: 'אוצר'] חודש אדר (נדפס יחד עם מגילת אסתר ו'שערי מגילה', הוצאת 'היכל מנחם', ירושלים תשס"ב), עמ' רמה. אין לברך ברכת התורה על קריאתה לנשים בלבד (שו"ת מנחת-יצחק ח"ט סי' סח).

(8) ספר-המנהגים עמ' 72, והביאור באריכות בהערה שם. לכאורה, לאלה הקוראים בתורה במבטא הספרדי או במבטא הנהוג בארה"ק שאינם מבדילים כלל בין צירי לסגול, אין מקום לכל זה.

ומניקה¹⁶, ויולדת כל ל' יום¹⁷ – פטורים מהתענית¹⁸. מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹⁹. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה²⁰.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בכרכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית הכנסת אף רק שלושה מתענים"²¹. ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'²².

16 רמ"א שם. והיינו במעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה יתירה, ומניקה – בפועל (ראה נטעיגבריא אל בין המצרים פ"ה, וש"נ).

17 דינה כחולה (שו"ע אדה"ז סי' של ס"ה), נטעיגבריא אל שם. 18 לענין חתן וכלה בז' ימי המשטה בתענית זו דנו בפוסקים, ורבים מקילין. ראה משנ"ב סי' תרפ"ו בשער-הציון ס"ק טז, כף-החיים תקמ"ט סק"י ותרפ"ו סקט"ז וס"ק כח, קיצושו"ע סי' קמא ס"ב, יחוזה-דעת ח"ב סי' עח, ונטעיגבריא נישואין ח"ב פכ"ה ס"ג ד ש"נ.

19 בסידור אדמו"ר "סדר ספירת העומר" כ' שהצום מתחיל בעלות השחר. (וראה זוה: אגה"ת פ"ג, לקו"ש כרך כב עמ' 313 ו'התקשרות' גיליון קא עמ' 17 בשם הרבי, שהאמור שם לשעה מוקדמת יותר מדבר רק בתענית-תשובה (וע"ע שיחות-קודש – בלתי מוגה – ו'תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12). אמנם במקור הדיון שהרבי מציין שם בתוספתא תענית פ"ב ה"ה הוא בתענית גשמים, ובגמ' פסחים ב,ב איתא ע"ז "תענית ציבור" סתם, וברש"י תענית יב סע"א "בכל תענית שהוא אוכל משתחשך, ואפילו בתענית יחיד", וברמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ח הובא בב"י ושו"ע סי' תקס"ד נפסק שהדין שווה בכל תענית שאוכלין בה בליה "בין ציבור בין יחיד" – ואולי כיוון שהנושא מוקשה "הבו דלא להוסיף עלה", ובפרט שברש"י הנ"ל משמע שתענית ציבור קלה יותר מתענית יחיד).

20 שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף-החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי זוהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

21 ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק או"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, עיי"ש. ואף באג"ק חט"ז עמ' שיג ובהגהות הרבי ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

22 משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

כבר לפני כמה דורות כתבו גדולי ישראל שיש לבטל את ה'מנהג' – להכות את 'עמלק' בקריאה זו⁹.

הגבהה וגלילה לספר השני¹⁰.

אם יש רק ספר-תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים לפרשת זכור. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטיר, אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר ה' צבאות, פקדתי..." (שמואל"א טו, ב'לד)¹¹.

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת זכור 'כה אמר ה' צבאות, פקדתי', ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה¹².

אומרים 'אב הרחמים'¹³.

יום רביעי

"ג באדר – תענית אסתר"¹⁴

חולה (אפילו שאין בו סכנה)¹⁵, מעוברת

9 הובאו בילקוט-יוסף ח"ה עמ' רנט. וראה המובא בענין זה ב'התקשרות' גיליון קט עמ' 18. כמוכן, הוא הדין והוא הטעם לקריאת 'יובא עמלק' בשחרית של פורים (ביררנו מאנשים נאמנים שהרבי לא נהג בזה כלל).

10 רגילים שהאוחז את הס"ת הראשון אינו עומד להגבהה הס"ת השני (וכ"פ בשו"ת קנין-תורה ח"ה סי' טז. והעירני הרמה"ח ס' אשיישראל, שלכאורה משמע כן בספר-חסידים סי' תתקל, מטעם עוסק במצווה פטור מן המצווה, וצ"ע הרי לכאורה יכול לקיים שתייהן, וע"ש במקור חסד, עכ"ד).

11 ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.

12 לוח כולל-חב"ד, ש"פ נח.

13 היום-יום לש"פ זכור (י"א אדר שני), אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ב עמ' קסד, וכן משמע מסתימת לשון רבינו בסידורו – קצות-השולחן סי' פג בבדי-השולחן סוף ס"ק יג. לוח כולל-חב"ד.

14 טעם מחודש בשם 'תענית אסתר', ראה בלקוטי-שיחות כרך ו עמ' 371.

15 רמ"א סי' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עיניים (שם), וזקנים תשושי-כח (כה"ח תק"ג ס"ק ו).

סליחות²³:

רגילים לאומרן בעמידה²⁴, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו.

מנהגנו לאומרן אחרי נפילת אפיים, בסדר דלהלן²⁵:

קווה קיווינו / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אדם בקום²⁶ / א"ל מלך²⁷, ויעבור / כי עמך / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתה הא"ל / א"ל מלך, ויעבור / במתי מספר²⁸ / א"ל מלך,

ויעבור / זכור רחמיך²⁹ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³⁰ / משיח צדקך³¹ / א"ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני³² / 'אבינו מלכנו' הארוך³³, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו בספר...'³⁴] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'יחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁵.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³⁶. ואם קראוהו, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם – יעלה³⁷.

29) סידור תהלת ה' הנ"ל עמ' 347. וצ"ל 'פקדנו בישועתך', ללא וא"ו, כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות – מנהג חב"ד'.

30) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבונו ולא עד בכלל. ואחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

31) מדלגים "או"א... אשמנו... סרגו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה, ע"פ דברי האריז"ל שלא לומר פעמיים וידוי באותה תפילה. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג גם 'הרשענו ופשענו', כנראה מפני שגם זה (חלק מן ה'ידוי).

32) במניין של הרבי נהגו לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר הניגונים, ניגון רמז).

33) במניין של הרבי נהגו לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר הניגונים, ניגון ו).

אין מנהגנו לומר חלק מ'אבינו מלכנו' פסוק בפסוק קהל וחזן, אלא אומרים כולו יחדיו מתחילה ועד סוף ('אוצר' אלולת-שרי עמ' קב).

בסידורי תורה-אור ותהלת-ה', והחל משנת תשמ"ט גם במחזור השלם, נדפס: זכויות, וזאת ע"פ לוח התיקון לסידור תו"א (ני. תש"א – ובניגוד לסידורים הישנים) – 'אוצר מנהגי חב"ד' שם עמ' קא.

34) ספר-המנהגים עמ' 45.

35) ספר-המנהגים שם.

36) שו"ע סי' תקס"ו סי' ש"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורות תשנ"ד או"ח סי' קז).

במשנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואלי-משיב תנינא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצ"צ הנ"ל המביא לצירוף גם "ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

37) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.

23) סידור תהלת ה' (הישן) עמ' 359. החדש – עמ' 394. גם כשיש חתן בבית-הכנסת אין נמנעים מאמירת סליחות (ראה ב'לוח השבוע' תשנ"ד הערה 10), אם-כי נמנעים מאמירת תחנון, 'והוא רחום', 'א"ל ארך אפים' ו'אבינו מלכנו'.

24) מובא מס' קיצור של"ה.

25) ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, ו'ליקוט טעמים ומקורות' מכ"א דמרו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.

כשהיה הרבי מתפלל עם הציבור (כגון בעברו לפני התיבה בשנות האבילות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא רק לאמירת הסליחות, ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה זה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' רנ).

26) בפיט זוה, בבית ד"ה "מקשיב דבר שקר", נדפס אצלו: "סדר להשתמש בשונים..." (וכן בסידור אוצר התפילות, בניקוד שונה), ולכאורה צ"ל: "סרר" [מלשון "בן סורר ומורה"], כמ"ש בסידורים: יעב"ץ (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תקכ"ז) ועבודת ישראל (עמ' 619).

27) בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' – נדפס בו "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים (וכ"ה בסליחות שבסידורים: סידור ונציא רפ"ד (סה,ב), סידור האריז"ל לר' אשר (ק,א), יעב"ץ, עבודת ישראל ואוצר התפילות). ואילו במחזור השלם וב'סליחות – מנהג חב"ד' (כבסידור האריז"ל להר"ש מרשקוב (קד,א)), נדפס תמיד "כהודעת". בגיליונות קודמים של לוח זה כתבתי לתקן זאת גם בסליחות שבסידורים, וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים בהוצאת קה"ת ארה"ק, אך העירוני שבהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בבירור "כמו שהודעת" (התו"ת השי"ן במבטא רבינו ניכרת למדי), ויש לבדוק בשאר התעניות.

28) פיט מסוג 'זומון'. בסוף 'זומון' "ברובם המכריע של סליחות הנדפסות – חוזרים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו" ובסוף הפיוט חוזרים את כל חרוזי הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך במראות-קודש מתענית-אסתר תשמ"ח ברור שהרבי חזר את כל חרוזי הראשון גם בין כל בית ובית.

כולל את כל ישראל, ועל-כל-פנים – כל אחד מבין עשרים שנה ומעלה, או החל מ"ג שנה. ומה טוב ומה נעים – שיחנכו גם קטנים לתת ג' מחצית השקל מכספם [ו"מפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית"⁴⁶], ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום.⁴⁷

מנחה:

התפילה – "בשעה מאוחרת"⁴⁸. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'זיחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו", ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴⁹.

גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא

46 מג"א סי' תרצ"ד ס"ק ג מהגהות מיימוניות, כף החיים שם ס"ק כז, 'דרכי חיים ושלוש' סי' תתמ"ג, שיחת תענית אסתר תשמ"ט – 'אוצר' עמ' רג. – ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

47 שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר-המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית-השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששינוי (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו – מקבלים מהם".

אגב, מלשון הרבי "מחצית השקל" משמע כמנהג הרווח שאין נזהרין מלומר שנותנין ל"מחצית השקל", ולא כמ"ש בלוח א"י ועוד לומר דווקא "זכר למחצית השקל" (ע"ד החשש "שלא לייחד בשר לפסח" בס"י תסט, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת גאוני מורח ומערב סי' מ, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' עד ועוד). והטעם נתבאר בשיחות-קודש תשכ"ו עמ' 219, כיוון שמוכח מהגמ' ב"ב ט,א ורש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד לעניני צדקה מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית השקל – שגם מחצית השקל עניינה 'צדקה', עיי"ש. וראה גם לקוטי-שיחות חכ"א עמ' 469. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 287.

48 ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה – ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדה"ז סי' קכט ס"א), שבתענית "שאין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה".

49 במראות-קודש נראה, (שגם) כאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת תענית-ציבור מייד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ץ), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'הללו' והחזירו את הס"ת לארון הקודש. ראה גם ב'סידור רבינו הוקן עם ציונים והערות' (לרב ראסקין) עמ' שכא.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' א"ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" – אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה³⁸. כשעלה הרבי לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור³⁹.

בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'" (וכן כשאומרים אותו בתפילה) יש להפסיק מעט בין "בשם" ל-"ה'", כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'⁴⁰.

מחצית השקל:

נותנים 'מחצית-השקל' לצדקה [ובפרט לבית-הכנסת ובית-המדרש, שהם בדוגמת המשכן והמקדש]⁴¹ ביום התענית⁴² לפני מנחה⁴³, זכר למחצית-השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהן לשקליו"⁴⁴.

כל אחד נותן שלושה מטבעות של "מחצית" מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן [בארה"ק ת"ו בימינו: שלושה חצאי שקלים]⁴⁵, ומנהג זה

38 שערי-אפרים שער ח סעיף קז. 39 וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

40 לוח כולל-חב"ד, צום גדליה.

41 משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו משום שלילת נתינת צדקה זו לעניים כפשוטה, ראה סה"ש תש"נ ח"א עמ' 303 (לקוטי שיחות ח"א עמ' 182, וסה"ש תנש"א ח"א עמ' 320) – 'אוצר' עמ' רג. כשמניחים הגבאים קערה, רצוי לציין בה במפורש לאיזו מטרה נותנים בה.

42 ספר-המנהגים – מנהגי פורים. ובלוח כולל חב"ד כתב שבירושלים נותנים זאת ביום י"ד קודם המנחה.

43 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תרצ"ד ס"א ממהרי"ל.

44 ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

45 רמ"א שם. בעבר לא היו בארה"ק מטבעות של 'מחצית', ולכן הורגלו לתת חצאי דולרים (ראה לוח עץ חיים, ופסקי תשובות סי' תרצ"ד הערה 25), אבל כעת אין טעם לזה. כמורכך לא מטצתי טעם לזה שיש הנותנים ג' פעמים ג' מחציות.

מהטעמים לזה: א) ברמ"א אורח ר"ס תרצ"ד – כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפרשת שקלים. ב) רמז לשלושת ימים שצמו בימי אסתר, כדאיתא בספרים [מטה-משה סי' תשנ"ו, אליה-רבה סי' תקס"ו ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש – 'שערי המועדים' אדד, עמ' קמה. ג) ע"ד "אוריין תליתאי לעם תליתאי" רמז למתן-תורה בפורים "קיימו מה שקיבלו כבר", התועודיות תנש"א ח"ב עמ' 332.

ועניינה: נתינה בבת-אחת סכום השווה לכל – עבודה שלמעלה מגדרי האדם, 'התועודיות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

יום המישי,

י"ד באדר – פורים

מנהגנו ללבוש בגדי יום טוב מבערב⁵⁴.

גם בפורים יורד האָבֶל (רח"ל) לפני התיבה⁵⁵. אָבֶל תוך שבעה הולך לבית הכנסת להתפלל ערבית⁵⁶ ולשמוע קריאת המגילה⁵⁷. אם אין בעל קורא מובהק כמוהו, יקרא הוא את המגילה לפני הציבור וגם יברך⁵⁸. ואין לו לראות מיני שמחה⁵⁹. פורים נחשב כשבת לעניין אבלות, היינו שנחשב במניין שבעה, ונוהג רק אבלות שבצינעא. אינו יושב על הקרקע ונועל נעליו⁶⁰. לעניין משלוח מנות, ראה להלן.

בערבית – 'על הניסים'⁶¹, ואין להפסיק להכריז 'על הניסים' קודם תפילת שמונה עשרה,

54) נהגו בדורות הקודמים הרבה מקהילות חב"ד, ובדורנו בבית חיינו, ובשנים האחרונות נתפשט המנהג בין חסידי חב"ד בכל מקום, ללבוש בפורים בגדי יום טוב. וי"א שהרבי הורה כך באחת משיחותיו (למרות שמנהג זה בספר המנהגים הוא הראשון מ'מנהגי האדמו"ר' ש"אינם הוראה לרבים) – 'אוצר' עמ' רנד. 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14, עיי"ש (במשנה ברורה וכף החיים סי' תרצ"ה הביאו שיש ללבוש בגדי שבת מבערב. וכן משמע בספר המנהגים שכתב זאת לפני נתינת מחצית השקל. ראה גם 'התועודיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 439).

55) ע"פ ספר המנהגים עמ' 71 ועמ' 8, ודלא כמ"ש בנטעי גבריאל הל' פורים (מהדורת תש"ס) פרק עט ס"ט.

56) ראה הערות הגר"י פ"ש לסי' פני ברך עמ' תסא. ולכאורה גם אם יוצא מביתו לפני הלילה כדי להגיע בזמן לתפילה ולמגילה בבית הכנסת, לא גרע מסליחות של ערב ראש השנה (רמ"א סי' תקפ"א ס"א ומחה"ש שם).

57) רמ"א סי' תרצ"ו ס"ד.

58) גשר החיים ח"א עמ' רסא, רסג. שם הוכיח שיברך גם שהחינו, שלא כבחנוכה, כיוון שכאן הברכה גם בעד עצמו, עיי"ש. וכן דעת רוב האחרונים, נסמנו בילקוט יוסף ח"ה עמ' רמד.

59) גשר החיים שם ע"פ המג"א תרצ"ו ס"ק ב, ושלפי דעות אחרות רק ממעט בזה.

60) רמ"א או"ח סי' תרצ"ו ס"ד ויו"ד סי' תא ס"ז. ובנטעי גבריאל הל' פורים (תש"ס) פרק עז סי' הביא מברכ"י יו"ד שם ס"ק י, וסידור יעב"ץ ושו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ק ועוד, שהמנהג להשוות ט"ו ל"ד לעניין אבלות (וע' הדעות בארוכה בס' דברי סופרים יו"ד שם).

61) אף שאין מחזירין על אי אמירת 'ועל הניסים', אין לדלגו לכתחילה כדי שיוכל לענות קדיש וכיו"ב – ספר המנהגים עמ' 71 משו"ת צמח צדק, שער המילואים [ח"א] סי' יא [בהוצאת תשנ"ד: או"ח סימן קיג].

חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה) אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'היו לרצון' האחרון, והש"ץ אומרו ככשרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁵⁰, וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

אין אומרים תחנון, ולא 'אבינו מלכנו'⁵¹.

הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא בזה] אי אפשר לפעול זאת – עליכל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי 'מחשבה טובה, הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה'⁵¹.

קריאת המגילה ב'מבצעים':

בשעת הדחק, ניתן להתחיל את הקריאה בברכה מתחילת השקיעה. ובשעת הדחק גדול – אפילו מ'פלג המנחה'⁵².

טעמיה: גם לאחר צאת הכוכבים, אין לאכול קודם קריאת המגילה. אדם חלש מותר לטעום פירות וכדומה ומשקאות קלים בלי הגבלה, ומיני מזונות עד כביצה (ומי שצריך לקרוא מגילה וקשה לו בגלל התענית, ודאי יכול להקל בזה), וחולה מותר אפילו לאכול ממש, אך יבקש מאדם אחר שיזכירנו לשמוע מגילה אחר כך⁵³.

50) לוח כולל חב"ד בצום גדליה, עשרה בטבת וכו', ובתענית זו נשמט. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה ילקוט יוסף מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי גבריאל הל' בין המצרים פ"ג ס"ו וש"נ).

51) לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות קודש במקום שאפשר).

52) ראה משנה ברורה וביה"ל ס"ו תרצ"ב. אך ראוי לכל אחד (לכוון שלא לצאת בזה, ולקרוא או לשמוע שוב לעצמו ולבני ביתו עם כל הברכות בזמן. רמ"א ומשנה ברורה ס"ו תרצ"ב.

כופלים אותה כאיגרת⁶⁹, והכפילה היא לשלושה חלקים⁷⁰. הרבי היה מברך את הברכות לפנייה ולאחריה עם הבעל-קורא, הן בלילה והן ביום⁷¹. הקפיד שהמגילה תישאר 'כאיגרת' עד סיום הקריאה⁷².

הבעל-קורא יכוון להוציא ידיחובה את כל השומעים והם יכוונו לצאת. אסור להפסיק עד לאחר ברכת "הרב את ריבנו"⁵.

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה - יקרא מיד בעצמו (עדיף מתוך חומש או מגילה מנוקדת, כדי שלא יטעה) עד מקום שהקורא אווזו בו, כדי שלא יצטרך לחפש קריאה אחרת כשרה החל מתיבה זו ואילך⁷³.

"מכים 'המן' כמה פעמים במשך הקריאה, במקום שנזכר 'המן' בתואר כלשהו: 'האגני', 'הרע' וכיוצא בזה"⁷⁴.

בקריאת המגילה קוראים כשתי המסורות: "להרוג ולאבד / ולהרוג ולאבד" (ת,יא); "ואיש לא עמד בפניהם / ואיש לא עמד לפניהם" (ט,ב)⁷⁵. נוהגים לומר ארבעה פסוקים בקול רם: 'איש יהודי' (ב,א), 'מרדכי יצא' (ח,טו), 'ליהודים'

אלא יש לציין זאת בטפיחה על השולחן, ורצוי שאחד הגבאים, כשיגיע לשם, יתחיל זאת בקול (מי ששכח ועל הניסים - אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל "ועל הניסים", ואם כבר אמר "ה" אינו חוזר. אך קודם "יהיו לרצון" האחרון יאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים⁶² כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי..."⁶³). לאחר שמונה-עשרה, אומרים קדיש-תתקבל⁶⁵ וניגשים לקריאת המגילה.

קריאת המגילה⁶⁴:

מי שטרם נתן 'מחצית השקל' כנהוג, יתנגה עתה לפני קריאת המגילה.

"במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת 'המלך'. ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמם⁶⁵.

"אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' על-ידי [רמקול], טלפון ורדיו וכיוצא בהם [=גם לא בשידור חי] - כי אין זה קול אדם כלל"⁶⁶.

הרבי היה שומע את המגילה מעומד⁶⁷. בשעת הקריאה עומדים מימינו ומשמאלו של הבעל-קורא⁶⁸. הבעל-קורא ו"גם השומעים את המגילה

62) אכן ברמ"א (ס' תרפ"ב סוס"א. ודלא כמ"ש בהערה זו בשו"ע"ר דלהלן במהדורה החדשה) ובשו"ע"ר ס' קפו סוס"ח איתא "ונפלאות", אבל - בסידור מופיע ללא "ונפלאות", וכן צ"ל למעשה.

63) א"ר ס' תרפ"ב (בק"ו מברמה"ז - שם כתב אדה"ז בסי' קפו ס"ח "וכן יש לנהוג", משנ"ב וכף-החיים שם. והכוונה קודם יהיו לרצון השני (ראה בס' אשי-ישראל פמ"ח הערה י, וש"נ).

64) אף שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (ולכן הוזכר בגיליון הקודם שהמזכים את הרבים יעדיפו את הקריאה ביום), הרי מי שיש לו אפשרות לשמוע מגילה בלילה חייב לקיים זאת, אף אם עי"ז מטיל בספק את האפשרות לקרוא ביום (ראה שו"ת רדב"ז ח"ד ס' יג, הובא בקו"א לשו"ע אדה"ז ס' רעא סק"א).

65) ספר-המנהגים שם, וש"נ. צילום ברור בהקטנה של שני עמודים ממגילה זו נדפס בס' אגרות-קודש - אדמו"ר מוהר"ש, ברוקלין תשנ"ג, עמ' קמ, ובספר-התולדות אדמו"ר מהר"ש, ברוקלין תשנ"ז, מול עמ' 21. ראה פרטים נוספים על הנוסח ואופן הכתיבה במגילה זו ב'אוצר' עמ' רסד-רסו.

66) לקוטי-שיחות כרך ט עמ' 336. כרך כ"א עמ' 496.

67) 'אוצר' עמ' רנה (וכמדומה כך נפוץ בין אנ"ש. וראה כף החיים תר"צ ס"ק ב).

68) 'אוצר' עמ' רנד.

69) שו"ע ס' תר"צ סעיף יז, וראה כף-החיים שם ס"ק קב. וכ' שם ס"ק קג מהפרמ"ג, שיש להיזהר שלא תהיה נגזרת על גבי קרקע, ואף לא תלויה מעל השולחן.

70) ספר-המנהגים, וש"נ בעניין השומעים. 'אוצר' עמ' רנה. צריך חיפוש הטעם שלמנהגנו כופלים ל' חלקים דוקא (למנהג העולם מקפלים לחלקים רבים, יריעה ע"ג יריעה - לוח 'דבר בעתו').

71) 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14. וראה שו"ע אדה"ז ס' ריג ס"ז, וכף-החיים שם סוס"ק כב.

72) שם. וראה בכף-החיים שם ס"ק קב ובשו"ת מהר"ל, מהדורת מכון-ירושלים, ש"ע נו. 'אוצר' עמ' רנה.

73) ראה שו"ע ס' תר"צ ס"ג ונו"כ, משה-בב"ר שם ס"ק יט.

74) ספר-המנהגים שם, וש"נ. בדרך-כלל היה הרבי מכה ברגלו (הימנית או השמאלית) בכל 'המן', ובמקום שנזכר באיזה תואר היתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן רב יותר. לפעמים הכה יותר חזק ב'המן' שנינו בו או ב'המן' בן המדתא' (ראה ב'אוצר' עמ' רנה, וב'התקשרות' בשנים קודמות).

הרבי הפגין הנאה וחי"ך בשעה שהילדים היו מרעישים ב'הכאת המן', וכמה פעמים דיבר בשיחותיו נגד הגבאים החוששים מ'בלבול' הילדים ומגבילים אותם, וכן נגד המכים 'בעל כרחם' בקול דממה דקה... ('אוצר' שם).

75) ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רנה, וש"נ.

(ח,טז), 'כי מרדכי' (י,ג). והבעל־קורא חוזר וקורא אותם. עשרת בני המן צריך לקרוא בנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' (ט,ו) עד לאחר תיבת 'עשרת' (ט,י). הציבור קורא אותם תחילה, והתינוקות מכין אז [ולא כשהבעל־קורא קורא אותם!] כמו בהזכרת המן.⁷⁶

"מנענעים את המגילה באמירת 'האיגרת הזאת' (ט,כו) ו'איגרת הפורים הזאת השנית' (ט,כט)"⁷⁷.

אחר הקריאה מברך "הרב את ריבנו". אסור להפסיק בדיבור עד שיסיים הש"ץ את הברכה. "נוסח 'שושנת יעקב': 'ארורים כל הרשעים, ברוכים כל הצדיקים'"⁷⁸.

אחר־כך⁷⁹ כורכים הש"ץ והציבור את המגילה (וכן ביום). ואתה קדוש. הש"ץ אומר קדיש (יהא־שלמא). עלינו קדיש־יתום. אל תירא. אך צדיקים⁵. הקורא מגילה לנשים (בלבד) – מברכות לעצמן (מעומד⁸⁰). ואם לאו – יברך הקורא⁸¹.

הרמ"א פסק שאין לברך אחר קריאת המגילה

76) 'לוח כולל חב"ד', כף־החיים סי' תר"צ ס"ק צו מבר־איש' ח. וראה 'אוצר' שם.

77) ספר־המנהגים שם. (במג"א סי' תר"צ ס"ק יז מס' מטה־משה, ועוד – 'האגרת הזאת' בלבד). המו"ל ד'לראות את מלכנו' מסר, שבכל השנים שבדק בווידאו – נענע הרבי את המגילה במקומות אלו ח' פעמים.

78) ספר־המנהגים שם, ושי"ן. וראה שלל הגירסאות המובאות ב'טור השלם'.

79) לוח כולל־חב"ד. כן משמעות לשון אדה"ז בסידורו שלא הביא עניין כריכת המגילה, כדעת סדר־היום, המג"א וסיעתם שאין קפידיא מתי לכורכה, ומבאר זאת ע"פ נגלה וע"ד החסידות – משיחת פורים תשט"ז, מוגה, 'שערי המועדים – פורים' סי' נו, עיי"ש. והמסקנא – שעדיף [בהנחת השיחה ('התוועדיות' תשט"ז ח"ב ס"ע 157) הדגיש הרבי שהציבור ינהג כך, וכן העתיק ב'אוצר' עמ' רסא, אבל בשיחה המוגהת לא הזכיר זאת, ומשמע שזה נוגע גם לש"ץ] להשאיר את המגילה פתוחה עד אחר ברכה אחרונה, שע"י זה ימשיכו ענייני המגילה להאיר בגילוי. (הרבי עצמו החל, בדרך־כלל, לגלול את המגילה עם סיום הקריאה, והמשיך בכך בשעת הברכה ('אוצר', עיי"ש), אבל כמובן זה אינו הוראה לרבים].

80) ע"פ שו"ע אדה"ז ח"ח ס"ג.

81) ברמ"א סי' תרפ"ט ס"ב, מג"א סי' תרצ"ב ס"ק ה ופרמ"ג בא"א שם ועוד, פסקו שיברכו "לשמע מגילה", והפר"ח סי' תרפ"ט (ובליקוטים) חולק ע"ז וס"ל שחייבות גם בקריאה ויברכו כרגיל [י"א] שהרבי היה קורא את המגילה לנשים בבית הרב, ויברכו לעצמן 'על מקרא מגילה'.

אלא בציבור, וכן היא ההוראה לרבים⁸². "גם בלילה ישמח, וירבה קצת בסעודה"⁸³, ויאמר 'ועל הניסים'⁸⁴ בברכת־המזון. אם שכח, וכבר אמר את השם של חתימת הברכה, אינו חוזר. אבל במקום 'הרחמן' דיוס־טוב, יאמר: הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מרדכי..."⁸⁵.

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה – הלילה⁸⁶ בשעה 2:49.

שחרית:

קריאת המגילה לכתחילה – מהנץ החמה, ובשעת הדחק – מעלות השחר.

אין לטעום (אף לאחר שחרית) גם קודם קריאת המגילה של היום⁸⁷.

בשמונה־עשרה – ועל הניסים. אין אומרים תחנון ו'איל ארך אפיים'. חצי קדיש⁵.

קוראים לשלושה עולים בפרשת בשלח "ויבוא עמלק" (שמות יז, ח־טז), שלושה פסוקים לכל אחד. 'זכר עמלק' – קוראים זָכַר ואחר כך זָכַר⁸⁸. מי שלא שמע פרשת זכור, יכוון בקריאה זו לצאת ידי חובת זכירת עמלק. מי שלא נתן עדיין לצדקה 'מחצית השקל' נתן זאת עכשיו⁸⁹.
ברית מילה: נוהגים למול לאחר קריאת המגילה⁸⁹.

82) רמ"א סי' תרצ"ב סוס"א. ולדעת הב"י מסיק בכף־החיים סי' תר"צ ס"ק קכד שגם היחיד מברך. וכ' שכן פסקו הא"ר, מאמר־מרדכי ובן־איש'חי, וכ"פ גם הערוך־השלחן (תרצ"ב ס"ה, גם כ'מנהג העולם'). אבל למעשה, ככתוב בס' המנהגים, רק האדמו"ר מברך גם ביחיד לפניו ולאחריה, הן בלילה והן ביום.

83) רמ"א סי' תרצ"ה ס"א.

84) אבל לא 'מגדול', 'אוצר' עמ' רעז.

85) שו"ע ורמ"א סי' תרפ"ב ס"א, ושו"ע אדה"ז שנסמן לעיל הערה 62.

86) לוח כולל חב"ד – בנינו 20 דקות לפי אופק קהיר.

87) ע"פ משנה ברורה (תרצ"ב ס"ק טו), כף החיים (שם ס"ק לו), נטעי גבריאל (פל"ב ס"א), ובפרט בהתאם למנהגו בקשר לשופר ולולב (קונטרס 'בירורי מנהגים – מועדים' להרב שבתאי ש'ל פרידמן, צפת תשס"ו עמ' 181, עיי"ש).

88) לוח כולל־חב"ד (וצ"ב אם נכתב כך בשנים שהרבי הגיה את הלוח, וכן אם אכן כל מה שהרבי לא מחק שם, נקרא 'מוגה'). לדעת המג"א סי' תרצ"ד זהו זמן נתינתה לכתחילה.

89) כן נהג תמיד המוהל הרה"ח ר' יעקב־יוסף רסקין ע"ה ('התקשרות' גיליון מ עמ' 18), כדעת תה"ד סי' רסו, ב"י בבדק־

לרעותה⁹⁶. אין שולחים מנות לאָבָל (רח"ל) תוך שלושים ולאָבָל (רח"ל) על הוריו תוך שנים־עשר חודש⁹⁷. האבל עצמו, אפילו תוך שבעה, חייב במשלוח מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות⁹⁸.

מתנות־לאֲביונים – חייב לתת לשני עניים פרוטה לכל אחד, ואפילו איש לאישה רשאי. והמרבה לשלוח מנות לרעיו וצדקה לאֲביונים – משובח⁹⁹, ומוטב להרבות במתנות לאֲביונים מאשר להרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"¹⁰⁰. יש אומרים שמשלוח־מנות צריך להיות עלי־ידי שליח¹⁰¹.

מנהג ישראל לשתף גם את הקטנים בכל ענייני הפורים¹⁰² [וגם 'קטני קטנים' יכולים לתת 'מתנות לאֲביונים' לקופת צדקה¹⁰³], ואדרבה – בעניינים מסוימים, כמו בהכאת המן ב'רעשנים' ובשאר דרכים, עיקר ה'רעש' נעשה עלי־ידי הקטנים, עם כל התמימות, החיות וההתלהבות האופייניות להם, וכן בנוגע למנהג 'ללבוש פרצופים (מסיכות)

"שמיעת וקריאת המגילה – בתפילין דרש"⁵. קוראים את המגילה בשלוש ברכות, כולל "שהחיינו"⁹⁰, כמו אמש (עיין לעיל). בברכת שהחיינו יכונו גם על מצוות משלוח־מנות ומתנות־לאֲביונים וסעודת פורים⁵.

לאחר קריאת המגילה מברכים 'הרב את ריבנו', ואומרים: 'שושנת יעקב'. 'אשרי'. 'ובא לציון'. קדיש שלם. ואחר־כך מחזירים את ספר־התורה להיכל⁹¹. ואומרים 'בית יעקב'⁹², עד גמירא. שמחת פורים – חובתה לשמוח כל היום, ככתוב "ימי משתה ושמחה"⁹³.

במשך יום הפורים היה הרבי משתדל לאכול 'אוזן המן' ממולא פרג, לקיים מנהג ישראל בזה⁹⁴. זמן קיום מצוות היום – עד השקיעה, ובדיעבד עד צאת־הכוכבים. מי שלא שמע את המגילה, יש לקרוא אותה עבורו בברכה עד השקיעה, ואם איחר, שלא יוכלו לשמוע את כולה לפני־כן, יקרא בלא ברכה עד צאת־הכוכבים⁹⁵.

משלוח־מנות – חייב לשלוח שתי מנות מדברי־מאכל או משקאות לאדם אחד, איש לרעהו ואישה

הבית יו"ד סו"ס רס"ב, שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רנא, הפר"ח והגר"א סו"ס תרצ"ג והפרמ"ג סו"ס תרפ"ז, מנהג פרנקפורט שהובא בהגהה במהרי"ל דלהלן, ומנהג הספרדים כמובא בכ"ף החיים סי' תרצ"ג ס"ק ל. בלוח כולל־חיב"ד כתב למול לפני קריאת המגילה, ע"פ הרמ"א שם ממהרי"ל, וכן מנהג העולם האשכנזים כמ"ש המשנ"ב סו"ס תרפ"ז מהח"א. וראה מהרי"ל עמ' תכו, וש"נ. אוצר־הברית ח"א עמ' רעה.

יש נוהגים לקרוא לתינוק 'מרדכי', נסמן בנטעי־גבריאל עמ' צה. 90 ספר־המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רסח, וש"נ.

דבר מי שאין לו מגילה אם יברך 'שהחיינו', דן בזה בקונטרס 'בירורי מנהגים – מועדים' (הנ"ל הערה 87) עמ' 192. וע' גם בשערי ה'ל' ומנהג או"ח ח"א עמ' רסא (והרי בדבר שאינו מצוי אין בו מנהג).

91 בסידורי תהילת ה' נדפס (לא מאדח"ז): "ומחזירין הספר־תורה וקוראין המגילה". אך משנת תשל"ח ואילך נוספה שם בשולי הגליון הערה שמנהגנו כנ"ל. בס' שערי־הכולל פי"א אות כב סעי' ה, ובס' חקרי־מנהגים עמ' רגנ נתבאר טעם ומקור מנהגנו, עיי"ש. וראה 'אוצר' עמ' רסז. מנהגי־ישראל־תורה סו"ס תרצ"ג.

92 שערי־הכולל שם אות כג.

93 'שערי־המועדים' – פורים' עמ' קמה.

94 'התקשרות' שם.

95 שו"ע סי' תרפ"ז ס"א ונו"כ.

96 שו"ע ורמ"א סי' תרצ"ה ס"ד.

97 כדעת הרמ"א סי' תרצ"ו ס"ו. כן הורה הרבי לפרסם שלא ישלחו לו, בשנת האבלות על אמו (תשכ"ה) – נטעי־גבריאל הל' אבילות ח"ב פל"ה הע' יט (מהרה"ח רי"ל שי' גרונר, ודלא כמ"ש בס' שבחי־המועדים (תשנ"ג) פי"ד ס"ג). וכן על שאר קרובים תוך ל' – הוראת הרבי בשנת האבלות על הרבנית (תשמ"ח) – שם בשו"ת שבסוף הספר סי' ב.

98 שו"ע ורמ"א סי' תרצ"ו ס"ב, מספר־חסידים סי' תשי"ג ומהרי"ל הלכות פורים (מהדורת מכון ירושלים עמ' תלב). גשר־החיים ח"א עמ' רכח. רסא.

99 לוח כולל־חיב"ד, משו"ע סי' תרצ"ד ורמ"א סו"ס תרצ"ה. והאדמו"ר מקיים זאת לשלושה אנשים (מאכל ומשקה).

100 ישעיה נ, טו. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה הי"ז.

101 ראה שדיחמד 'אסיפת דינים' – מערכת פורים' סוס"ו, מובא בלקוטי־שיחות כרך ל"ג עמ' 118 ועוד, וכן באחרונים. אך א"צ כדן שליחות ממש, וכמובא בסה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 302 ולהלן שמנהג ישראל לשלוח מנות ע"י התינוקות. וראה גם 'אוצר' עמ' עדר.

102 וכן שולחים עלי־דיהם משלוח מנות, ספר־השיחות תשמ"ח ח"א שם. ובמיוחד מתנות לאֲביונים, ראה בס' קדושת־לוי, קדושה שנייה.

103 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 561.

"שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב"¹¹³.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (=כיסונים ממולאים בבשר) בסעודת פורים¹¹⁴.

"בנוגע להתועדויות במשך המעט־לעת דפורים, מתוך שמחה באופן ד'עד דלא ידע', אבל עם הגבלות כו', ובפרט בנוגע לתלמידים, ועל־דרך זה בנוגע לכל בני־ישראל, כמדובר כמה פעמים שצריך להיות על־פי ההגבלות דתורת החסידות, ואין צורך להאריך בזה, כיוון שהדברים ידועים ומפורסמים, וגם בדפוס"¹¹⁵.

הגזרה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה – בתוקפה עומדת (לכאורה) גם בפורים¹¹⁶. אבל היו פעמים שכ"ק אדמו"ר ביקש בהתועדויות

בפורים" שנעשה בעיקר על־ידי הקטנים¹⁰⁴.

כדאי לערוך 'כינוסי ילדים' ביום הפורים, ובאותו מעמד יקיימו הילדים 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים'¹⁰⁵.

בימי הפורים נהגו הקטנים והקטנות ללבוש 'עטרה', ותבוא עליהם ברכה¹⁰⁶.

משתה ושמחה:

"תפילת מנחה מוקדמת, ואחר־כך הסעודה¹⁰⁷. יש להתחיל את הסעודה ביום¹⁰⁸ [ועל־כל־פנים יש לאכול כזית לפני השקיעה]. ואם נמשכה בלילה, כיוון שהתחיל ביום, אומר 'זעל הניסים' בברכת המזון¹⁰⁹.

גם בני ירושלים צריכים להרבות היום קצת במשתה ושמחה¹¹⁰.

"טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה"¹¹¹, רק מעט – כדי שלא יימשך בלימודו וישכח לקיים מצוות סעודת פורים¹¹².

113 (113 תורה־אור צח,א. ספר־המנהגים שם ובעמ' 38, וש"נ. ועד"ז באג"ק ח"כ עמ' קסו.

114 ב'התועדויות' תשמ"ט ח"ב עמ' 454, 391, תש"נ ח"א עמ' 135 ובכ"מ איתא שאין בפורים את ה'שטרים' שצ"ל ביר"ט כדי למנוע היפך הקדושה כנפסק ברמב"ם וטושו"ע, כיוון שישנה ההבטחה שבדואי לא יהיה מזה עניין בלתי־רצוי. מאידך, ב'התועדויות' תשד"מ ח"ב עמ' 1180 מזרז לשלול לגמרי בפורים ענייני ד' כתות שאינו מקבלין פני שכינה, שסימן חשמ"ל [חנפים, שקרנים, מספרי־לשון־הרע, לצים], ע"כ. וכנראה שע"ז אין הבטחה, אלא תלוי בנו.

115 ראה ספר־המנהגים עמ' 58, 'אוצר' עמ' רעז. (115 'התועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 372.

116 בשיחה הראשונה ע"ד גזירת המשקה (ש"פ שמיני תשכ"ג, תו"מ חלו"ו עמ' 352 ואילך, וש"נ) אמר הרבי שאינו רוצה לגזור גם על פורים, אבל בשיחת י"ב תמוז תשכ"ה (ס"ט, תורת מנחם כרך מד, סעיף כה, וכן בהקלטה): "אפילו כשמגיעה התועדות... לא יותר משלוש כוסות... בין בשבת ויום־טוב... ובין פורים", וכן בשיחת פורים תשמ"ב (סמ"ו, התועדויות ח"ב עמ' 975), ובשיחת ש"פ תצוה תש"נ (התועדויות ח"ב עמ' 372).

וב'יחידות' סיוון תשל"ז למי שביקש תיקון על שתיית משקה יותר מהשיעור בפורים (שיחות קודש תשל"ז ח"ב, הוספות עמ' 687. ובס' היכל מנחם ח"ג עמ' רנח. וכאן בנוסח אחר, מ'התמים' אדר תשס"א עמ' 18) "הנה ידוע שהתקנה בתוקפה כולל פורים ושמח"ת", והתיקון – להשתדל להשפיע על שניים או יותר שישמרו על התקנה, ע"כ. וכש"כ שהגזירה בתוקפה לבחורים, ביחס אליהם היתה הסתייגות מכך גם לפני ה'גזירה', ראה 'התועדויות' תשי"ב ח"ב עמ' 45, וכמוכן לאחריה גם כשהורה כנ"ל (ראה שיחת ש"פ פרה תשל"ס, שיחות קודש ח"א עמ' 567. שיחת פורים תשל"א סי"א, שיחות קודש ח"א עמ' 571). וגם אלה שמעל גיל ארבעים צריכים למעט בשתיית משקה, כאמור בשיחה הראשונה ובכו"כ מקורות שלאחריה (תודה להרב יהודה ליב שי' נחמסון מרחובות).

104 (כמובא בשו"ע, רמ"א או"ח סו"ס תרצ"ו, שבשביל מנהג זה התירו כמה עניינים – 'התועדויות' תשד"מ ח"ב עמ' 1239, ועוד. ע"ד הצגות לבנות בפורים – ראה היכל־מנחם כרך ב עמ' קמה.

בלקוטי־שיחות כרך ל"א עמ' 279 נדפסה שיחה שבה דיבר הרבי נגד מה שילדים משחקים בהתלהבות את תפקיד 'המן', לשם פרסים וכדומה (והסביר שאין זה חינוכי שלפני־שעה בגלל פרסים מתנהגים כגוי ח"ו). בדף "המעשה הוא העיקר" שיצא לאור והודבק על לוח המודעות בבית חיינו, נעתק הנושא לשלילה מוחלטת של תפקיד זה, והגיב על כך הרבי: "אם כן – אין זו הצגה כלל", והכוונה שאי־אפשר בלא"ה, אבל יש לעשות זאת רק "בקול ענות חלושה".

105 (שיחת ש"פ תרומה, ו' אדר תש"מ.

106 'התועדויות' תשמ"ח ח"ב עמ' 484.

107 ספר־המנהגים שם, ולוח כולל־חב"ד, משו"ע או"ח תרצ"ה ס"ב בהג"ה.

108 בספר־המנהגים שם הביא הרבי סתירה לכאורה בדעת אדה"ז אם יש חיוב לאכול פת בפורים, עיי"ש.

109 (הרמ"א שם כ' שרוב הסעודה צ"ל ביום, אבל אצל רבותינו רק התחילה ביום, ועיקרה היה בליל ט"ו – שיחת פורים תשי"ט.

110 (לוח כולל־חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' קפח סעיף יז.

111 רמ"א שם. וראה הערת הגהמ"ח שר"ת מנחת־יצחק ע"ז, בלוח 'דבר בעתו'.

112 (רמ"א שם. ולהעיר ש"שלושים יום לפני הרגל", שבהם דורשין בהלכות פסח, מתחילים "מפורים ואילך" (שו"ע אדה"ז סי' תכט ס"א).

113 ('שערי־המועדים – פורים' סי' י.

נוהגים לשיר 'הָאָפּ קָאָזאָק'¹²⁴.

יום שישי,

ט"ו באדר, שושן פורים

סוף זמן קידוש לבנה בדיעבד - הערב¹²⁵, יום חמישי בלילה אור ליום שישי, בשעה 8:49. בירושלים עיה"ק הוא יום הפורים, ונוהג כאמור אתמול בערי הפרזות. בעיר חיפה קוראים את המגילה גם בט"ו, כי היא ספק מוקפת חומה¹²⁶. בערי הפרזות: אין אומרים תחנון ואסור בהספד ובתענית. מרבין קצת במשתה ושמחה¹²⁷. בערי הפרזות (ומחר גם בירושלים) יש להוסיף היום בשמחה רבה מזו של יום הפורים עצמו; ביום ט"ז - שמחה גדולה יותר, וכן בכל יום ויום מימי החודש, עד שביום האחרון חודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגת ביותר¹²⁸.

(124) (ספרי-הניגונים, ניגון כד) שיחת פורים תשל"ב. לפעמים נזכר פורים בין הזמנים שבהם ניגנו את ניגון 'ארבע הבבות' של אדה"ז (שם, ניגון א). הרבי ציוה בקביעות לנגנו לקראת סיום התוועדות הפורים, ואחריו 'ניע זשוריצי'. פעמים שציוה לנגן גם 'קול בעיר' (שם, ניגון כג) - 'אוצר' עמ' רצב"ג.

(125) כדעת החתם סופר בשו"ת או"ח סי' קב, וכמבואר בס' קידוש לבנה פ"ד ס"ה ובהערות. לאחר ניכוי 20 דקות לפי אופק קהיר. ובשם הרה"ק החוזה מלובלין נ"ע מובא שם, לאחר הזמן - לומר מתוך הגמרא (סנהדרין מבא, או ר"ף, רא"ש, טושו"ע וכו') 'מאי מברך? א"ר יהודה ברוך אתה ה'...' בשם ומלכות (וכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אישר הנהגה זו - רשימת הגר"י לנדא ז"ל, כפר חב"ד 986). וכן הביא שם שיש מקום לומר אז כל הפסוקים והאמירות דקידוש לבנה.

(126) לקוטי-שיחות כרך כ"ט עמ' 423. דין ספק אמרו בגמרא (מגילה ה, ב. ב"י ומשנ"ב סי' תרפ"ח) בטבריה. ובפסקי תשובות שם ס"ק ז הביא גם את: חברון, צפת, שכם, חיפה, עכו, גוש חלב, יפו, לוד, רמלה, עזה, יריחו ובית-שאן. וראה באג"ק ח"ט עמ' סו: "בענין שושן פורים. הנה בכמה מקומות באה"ק ת"ו חל דין זה גם עתה, ולא רק בירושלים".

(127) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע סי' תרצ"ו ס"ג, רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב. אך בשיחות-קודש תשכ"ו ח"א עמ' 482 איתא, שכיוון שצ"ל לפנים משורת הדין, צריך שתהיה הרבה שמחה, עיי"ש.

(128) לקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1274. ומבאר: אף שבנוגע לקריאת המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו בחודש, אבל הציווי "מרבין בשמחה" נוגע לכל ימי החודש, וכלשון חז"ל "משכנס אדר", וכמו שנאמר: "והחודש אשר נהפך להם". ואם

דפורים או דשבת-קודש שלאחריו¹¹⁷, שעל-כל-פנים אחד המסובים יקיים 'עד דלא ידע' כפשוטו ו'יוציא' בזה ידי חובה את כל הציבור¹¹⁸.

"יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחוץ לארץ והן (ועל-אחת-כמה-וכמה) בארצנו הקדושה, על דבר ההשתדלות שכל ענייני הפורים יהיו באופן ד'כרוב עם הדרת מלך'... בנוגע ל'משתה ושמחה' - אף שכל אחד ואחד חוגג סעודת פורים בכיתו, עם בני משפחתו... הרי יכולים להוסיף בשמחת פורים 'כרוב עם' לאחרי הסעודה בכיתו עם בני משפחתו¹¹⁹".

בבית-חינו, לאחר הסעודה של כל אחד בביתו, מתוועדים שוב בלילה, כיוון שגם ב'עד דלא ידע' יש דרגות זו למעלה מזו, ויש להתייגע כדי להגיע ל'לא ידע' באופן נעלה יותר¹²⁰.

'פורים תורה' איננו עניין של ליצנות ח"ו כטעות העולם, אלא שבמקום לדייק ולהתייגע על עומקם של דברים, מתעכבים על עניין שטחי יותר, עניין הקשור ומביא לידי הוספה בשמחה, אבל בכל אופן הרי זה עניין של 'תורה', ככל ענייני התורה¹²¹.

בהתוועדות פורים, נהג הרבי לעשות מגבית עבור 'קופת רבינו'¹²².

לקראת סיום ההתוועדות נהג כ"ק אדמו"ר להזכיר אודות ההכנות למבצע פסח, כולל לדאוג למעוות-חיסין, מזון ולבוש, כיוון שמיום הפורים עצמו מתחילים "שלושים יום לפני החג"¹²³.

(117) כגון 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1478. וכנראה לזה הכוונה בשיחת ש"פ שמיני תשמ"א (הקטע השייך לזה נעתק גם בס' 'אשכילה בדרך תמים' עמ' 181). וראה 'אוצר' עמ' רצ, ובכרך אלול-תשרי עמ' שסט"ש בקשר לשמחת-תורה.

(118) ביאור העניין במכתבו שנדפס ב'התוועדות' תשמ"ב ח"ב עמ' 980.

(119) ספר השיחות תשמ"ט כרך א, עמ' 335. (120) 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1420 ואילך. בספרי-השיחות תש"נ ח"א עמ' 351 הציע הרבי לערוך ג' התוועדות בקשר לימי הפורים, כדי שיהיו באופן של 'חוקה', עיי"ש.

(121) 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1426.

(122) ספרי-המנהגים שם, וראה ב'אוצר' עמ' רעטר-פג.

(123) שו"ע אדה"ז סי' תכט ס"א. ראה 'התוועדות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשד"מ ח"ב עמ' 1280, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 339, 339, ועוד.

לאלה שנזקקו ללוות כדי שיוכלו לחוג את הפורים כהלכתו - לפרוע את חובותיהם, וגם זה חלק מ'מבצע פורים'¹³⁰.
 בימים שאחרי פורים השמחה גדולה יותר, בגלל שבהם ניתוסף גם ענין הגאולה "מיסמך גאולה לגאולה", גאולת פורים לגאולת פסח¹³¹.

130) שם, משיחת פורים תשמ"ו.
 131) שיחת ש"פ פרה תשל"א.

גם לאחר ימי הפורים שייך לעורר על 'מבצע פורים', מפני שתכליתם של ימי הפורים היא שההתעוררות של "קיימו מה שקיבלו כבר" תבוא לידי ביטוי גם אחר־כך, ואז מתחיל מבצע פורים האמיתי¹²⁹. ופעם אמר הרבי סיבה אחרת, לסייע

כך... כאשר השמחה היא באותה המידה שבימים הקודמים, בלי הוספה וריבוי, אינה שלימות השמחה, כיוון שנתיישנה (שלכן לברכת חתנים צריך בכל פעם 'פנים חדשות').
 129) 'אוצר' עמ' רפו, מסיום שיחות פורים תשד"מ ותשמ"ה, ומשיחת ש"פ פרה תשמ"ה.

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש